

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૯૦૭૨/૨૦૨૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.
	હા.	

=====

રાજેશભાઈ મહેશભાઈ જાની અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર નં. ૧,૨,૩,૪,૫,૬ વતી શ્રી એચ.કે. ઠાકોર (૬૧૮૨) માટે શ્રી યુ.ટી.

મિશ્રા

સામાવાળા નં. ૧,૨ વતી સુશ્રી ધ્રુતિ પંડ્યા, એજીપી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

તારીખ: ૦૩/૦૩/૨૦૨૬

ચુકાદો

૧. રુલ પર તાત્કાલિક કાર્યવાહી કરવી. સામાવાળા રાજ્ય વતી વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેમેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી ધ્રુતિ પંડ્યા રુલની બજવણી સ્વીકારે છે.

૧.૧ સબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી આ બાબતને સુનાવણી માટે હાથ ધરવામાં આવે છે.

૨. પ્રસ્તુત અરજી ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ નીચે મુજબની દાદ મેળવવા માટે દાખલ કરવામાં આવી છે:

"(એ)આ નામદાર કોર્ટ કૃપા કરીને આ અરજી દાખલ કરી મંજૂર કરવા મહેરબાની કરે;

(બી) આ નામદાર કોર્ટ કૃપા કરીને સામાવાળાઓને આદેશ કરવા મહેરબાની કરે કે તેઓ અરજદારોની ૫૮ વર્ષની ઉંમર સુધીની સેવાઓને ધ્યાને લે અને તેમની સેવાઓને અન્ય કાર્યરત સરકારી કર્મચારીઓની જેમ જ ગણવામાં આવે તથા આગળ નિયમિત પગાર જેવા કે મૂળ પગાર, મોંઘવારી ભથ્થું અને અન્ય ભથ્થાઓ જે અરજદારોને સરકારી કર્મચારીઓ તરીકે મળવાપાત્ર છે અને તેઓ જે તમામ આનુષંગિક લાભો સાથે મેળવી રહ્યા છે તે ચૂકવવાનું શરૂ કરે, અને તેમની નિમણૂકની તારીખથી આ અરજીના આખરી નિકાલ સુધીના તેમના નિયમિત પગારની બાકી નીકળતી રકમ ચૂકવી આપે અને આગળ તારીખ ૧૬/૦૭/૨૦૨૦ ના પરિપત્રને રદ કરી બાજુ પર મૂકવા અને તારીખ ૨૦/૦૩/૨૦૨૦ ના પરિપત્ર તેમજ તારીખ ૧૧/૦૮/૧૯૮૭ ના પરિપત્રનો સંપૂર્ણપણે અમલ કરવા મહેરબાની કરે.

(સી) આ અરજીની મંજૂરી, સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેઢિંગ હોય તે દરમિયાન, આ નામદાર કોર્ટ કૃપા કરીને સામાવાળાઓને

ભારતના નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશના આધારે તારીખ ૨૦/૦૩/૨૦૨૦ ના પરિપત્રનો અમલ કરવા આદેશ કરવા મહેરબાની કરે અને આગળ તારીખ ૧૬/૦૭/૨૦૨૦ ના પરિપત્ર પર સ્ટે આપવા અને તારીખ ૧૧/૦૮/૧૯૮૭ ના પરિપત્રનો અમલ કરવા મહેરબાની કરે અને આગળ એવી કૃપા કરે કે અરજદારોની છટણી કે બરતરફી ન કરવામાં આવે અથવા તેમની સેવાની શરતોમાં કોઈ ખલેલ ન પહોંચાડવામાં આવે અને પગાર નિયમિત રીતે ચૂકવવાનું શરૂ કરવામાં આવે."

૩. અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી યુ. ટિ. મિશ્રા અને સામાવાળા રાજ્ય વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી પંડ્યાને સાંભળ્યા.

અરજદારોની રજૂઆતો:

૪. શરૂઆતમાં જ, અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રાએ તેમના નિવેદનમાં નિખાલસતાપૂર્વક સ્વીકાર્યું કે, જ્યાં સુધી આ અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલી અરજદારોની મુખ્ય ફરિયાદનો સંબંધ છે, તે આ કોર્ટના તારીખ ૧૮/૦૨/૨૦૨૬ ના રોજ સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર

૧૭૫૧૮/૨૦૧૯ અને તેને સંલગ્ન બાબતોમાં મુકેશ અરસીભાઈ કરમુર અને અન્ય વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં અપાયેલા નિર્ણયથી સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલી છે. તેમ છતાં, અરજદારોને જે દૈનિક ભથ્થું મળી રહ્યું છે, એટલે કે રૂપિયા ૪૫૦/-, તે સામાવાળા રાજ્યના કોઈપણ સમકક્ષ કેડરના પોલીસ કર્મચારીઓ દ્વારા મેળવવામાં આવતા લઘુત્તમ પગાર ધોરણ કરતાં ઓછું છે.

૪.૧ વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રાએ આ કેસના રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૨૦/૦૩/૨૦૨૦ ના પત્ર તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું છે, જેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ગૃહ રક્ષક, હોમગાર્ડ્સ વેલ્ફેર એસોસિએશન વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૧૫) ૬ એસસીસી ૨૪૭ ના કેસના નિર્ણય અનુસાર, હોમગાર્ડ્સનું દૈનિક ભથ્થું વધારીને તે લઘુત્તમ પગાર (મૂળ પગાર + ગ્રેડ પે + મોંઘવારી ભથ્થું + ધોલાઈ ભથ્થું) જેટલું કરવું જરૂરી છે કે જેના માટે પોલીસ કર્મચારીઓ હકદાર છે. તમામ રાજ્યોને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાનો અમલ કરવા માટે મોડામાં મોડી તારીખ ૩૦/૦૪/૨૦૨૦ સુધીમાં જરૂરી અને તાત્કાલિક કાર્યવાહી કરવા વિનંતી કરવામાં આવી છે.

જ.૨ અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેના તારીખ ૦૨/૧૧/૨૦૨૨ ના ઠરાવથી દૈનિક ભથ્થું રૂપિયા ૩૦૦/- થી વધારીને રૂપિયા ૪૫૦/- કરવામાં આવ્યું હતું, જે ઉપરોક્ત પગાર ધોરણના લઘુત્તમ સ્તર સાથે મેળ ખાતું નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રાજ્ય સરકાર નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો અને ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશોનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલી છે; અને કાયદાની દૃષ્ટિએ, રાજ્ય સરકાર માટે એ અનિવાર્ય છે કે તે એવું દૈનિક ભથ્થું ચૂકવે જે લઘુત્તમ પગાર ધોરણની સમકક્ષ હોય.

જ.૩ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રા આ કોર્ટને પ્રસ્તુત અરજી મંજૂર કરવા માટે વિનંતી કરે છે.

સામાવાળાઓની રજૂઆતો:

પ. તેનાથી વિપરીત, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી ધ્રુતિ પંડ્યાએ જણાવ્યું કે શરૂઆતમાં તમામ હોમગાર્ડ્સ રૂપિયા ૨૦૦/- દૈનિક ભથ્થું મેળવતા હતા, જે વર્ષ ૨૦૧૭ માં વધારીને રૂપિયા ૩૦૦/- કરવામાં આવ્યું હતું, અને ત્યારબાદ, તારીખ ૦૨/૧૧/૨૦૨૨ ના ઠરાવથી વધારીને રૂપિયા

૪૫૦/- કરવામાં આવ્યું છે. આપું દૈનિક ભથ્થું મંજૂર કરવાનો આધાર તે સંબંધિત સમયે પ્રવર્તતા લઘુત્તમ પગાર ધોરણ પર આધારિત હોય છે.

૫.૧ વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેન્ટ પ્લીડરે ગુજરાત રાજ્યના સિવિલ ડિફેન્સ અને હોમગાર્ડ્સના મહાનિરેક્ષકની કચેરી દ્વારા ગુજરાત રાજ્યના ગૃહ વિભાગના અગ્ર મુખ્ય સચિવને લખાયેલા તારીખ ૧૨/૦૪/૨૦૧૮ ના એક પત્રનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં રૂપિયા ૩૦૦/- થી દૈનિક ભથ્થું વધારવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને ૭ માં પગાર પંચ મુજબ પોલીસ કોન્સ્ટેબલોને અપાતા લઘુત્તમ પગાર ધોરણનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. તે અનુસાર, રાજ્ય સરકારે તેના તારીખ ૦૨/૧૧/૨૦૨૨ ના ઠરાવ દ્વારા દૈનિક ભથ્થું વધારીને રૂપિયા ૪૫૦/- કર્યું છે.

૫.૨ વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી પંડ્યાએ રજૂઆત કરી કે, સદર દૈનિક ભથ્થું મંજૂર કરવા ઉપરાંત, રાજ્ય સરકારે તબીબી સુવિધાઓ, લગ્ન સહિતની કટોકટીની સ્થિતિમાં હોમગાર્ડ્સને સહાય જેવા અન્ય લાભો આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે અને જો કોઈ હોમગાર્ડનું અવસાન થાય તો તે માટે એક ફંડ પણ ઊભું કર્યું છે. રાજ્ય સરકારે તેના તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૨૪ ના ઠરાવથી ભોજન ભથ્થું પણ રૂપિયા ૧૦૦/- થી વધારીને રૂપિયા ૨૦૦/- કર્યું છે; જેનાથી દરેક

હોમગાર્ડ રૂપિયા ૪૫૦/- દૈનિક ભથ્થું વત્તા રૂપિયા ૨૦૦/- ભોજન ભથ્થું,
કુલ મળીને રૂપિયા ૬૫૦/- મેળવશે.

૫.૩ વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી પંડ્યાએ વધુમાં રજૂઆત કરી
કે રાજ્ય સરકારને ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલો તારીખ
૨૪/૦૧/૨૦૨૪ નો પત્ર મળ્યો હતો, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ભારત
સરકારે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ તેના ઉપરોક્ત તારીખ
૧૧/૦૩/૨૦૧૫ ના નિર્ણય વિરુદ્ધ પુનઃવિચાર અરજી દાખલ કરી છે અને
તેની સુનાવણીની યાદીની પ્રતીક્ષા હતી. આમ, અરજદારોની રજૂઆત
પાયાવિહોણી છે અને આ કોર્ટે પ્રસ્તુત અરજી ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં.

૫.૪ વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી પંડ્યાએ વધુમાં રજૂઆત કરી
કે હોમગાર્ડની સેવા સ્વૈચ્છિક છે; આથી, તેઓ પોતાની જાતને અન્ય કોઈપણ
પ્રવૃત્તિમાં જોતરી શકે છે. પોલીસ કર્મચારીઓ કે જેમની સેવાઓ અઠવાડિયાના
સાતેય દિવસ, ૨૪ કલાક ઉપલબ્ધ હોય છે, તેમનાથી વિપરીત હોમગાર્ડ્સની
સેવાઓ જ્યારે પણ જરૂરી હોય ત્યારે જ લેવામાં આવે છે. તેથી, તેઓને માંગ્યા
મુજબ લઘુત્તમ પગાર ધોરણનો દાવો કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

પ.પ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્મેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી પંડ્યા આ કોર્ટને પ્રસ્તુત અરજી ફગાવી દેવા વિનંતી કરે છે.

પ.ક સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા અન્ય કોઈ કે વધુ રજૂઆતો કરવામાં આવી નથી. સુનાવણી દરમિયાન વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્મેન્ટ પ્લીડર દ્વારા જે પત્રો અને ઠરાવોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેને રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યા છે. તેની નકલ અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રાને પણ આપવામાં આવી છે.

વિશ્લેષણ:

ક. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ સંબંધિત વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી તમામ રજૂઆતોને મૂલવ્યા પછી, હું સૌપ્રથમ એ નોંધવા ઈચ્છીશ કે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે, ગ્રાહક રક્ષક, હોમગાર્ડ્સ વેલ્ફેર એસોસિએશન (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં તેના નિર્ણય દ્વારા નીચે મુજબના નિર્દેશો જારી કર્યા છે:

"૨૨. ઉપર કરાયેલી ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, અપીલકર્તાઓને સેવાઓ નિયમિત કરવા કે નિયમિત નિમણૂકો આપવા અંગે કોઈ રાહત આપી

શકાય નહીં, આથી હિમાચલ પ્રદેશ, પંજાબ અને દિલ્હી ઉચ્ચ ન્યાયાલયો દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાઓ સામે કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર જણાતી નથી. જોકે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા કે હોમગાર્ડ્સનો ઉપયોગ કટોકટી દરમિયાન અને અન્ય હેતુઓ માટે કરવામાં આવે છે અને તેમની ફરજના સમયે તેઓ પોલીસ કર્મચારીઓની સત્તાઓથી સજ્જ હોય છે, અમારો એવો મત છે કે રાજ્ય સરકારે તેમને એવા દરે દૈનિક ભથ્થું ચૂકવવું જોઈએ, જેનો ૩૦ દિવસનો (એક મહિનાનો) કુલ સરવાળો તે લઘુત્તમ પગાર જેટલો થાય કે જેના માટે રાજ્યના પોલીસ કર્મચારીઓ હકદાર છે. એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે રાજ્ય સરકારો ઉપરોક્ત અવલોકન અનુસાર વહેલી તકે, પ્રાધાન્યપાત્રે ત્રણ મહિનાની અંદર યોગ્ય આદેશો પસાર કરશે."

(ભાર આપવામાં આવેલ)

૭. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા ઉપરોક્ત નિર્દેશોના સંદર્ભમાં, ભારત સરકારના ગૃહ મંત્રાલયના ડાયરેક્ટર જનરલ, એફએસસીડી અને એચજી એ તેમના તારીખ ૨૦/૦૩/૨૦૨૦ ના પત્ર દ્વારા તમામ રાજ્યોને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાનો અમલ કરવા માટે મોડામાં મોડી તારીખ ૩૦/૦૪/૨૦૨૦ સુધીમાં જરૂરી અને તાત્કાલિક કાર્યવાહી કરવા

વિનંતી કરી હતી. સદર તારીખ ૨૦/૦૩/૨૦૨૦ નો પત્ર અરજદાર દ્વારા રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો છે (પાના નંબર ૧૩ અને ૧૪ પર). ઉપરોક્ત પત્ર અનુસાર, સ્પષ્ટપણે એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના આદેશનો અમલ કરવા માટે, હોમગાર્ડ્સના દૈનિક ભથ્થાને વધારીને તે લઘુત્તમ પગાર (મૂળ પગાર + ગ્રેડ પે + મોંઘવારી ભથ્થું + ધોલાઈ ભથ્થું) જેટલો કરવો જરૂરી છે કે જેના માટે પોલીસ કર્મચારીઓ હકદાર છે.

૮. આ કોર્ટના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવ્યું છે કે, તારીખ ૦૨/૧૧/૨૦૨૨ ના ઠરાવ દ્વારા, રાજ્ય સરકારે દૈનિક ભથ્થું રૂપિયા ૩૦૦/- થી વધારીને રૂપિયા ૪૫૦/- કર્યું છે. આવા ભથ્થામાં વધારાનો આધાર સિવિલ ડિફેન્સ અને હોમગાર્ડ્સના મહાનિરેક્ષકની કચેરી, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા ગુજરાત રાજ્યના ગૃહ વિભાગના અગ્ર મુખ્ય સચિવ, ગાંધીનગરને કરાયેલો તારીખ ૧૨/૦૪/૨૦૧૮ નો પત્ર જણાય છે. એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત પત્રમાં, મહાનિરેક્ષકે રાજ્યના પોલીસ કોન્સ્ટેબલો દ્વારા મેળવવામાં આવતા લઘુત્તમ પગારની નોંધ લીધી છે અને તે પત્ર પરથી જોઈ શકાય છે તેમ, પોલીસ કર્મચારીઓનો લઘુત્તમ દૈનિક પગાર રૂપિયા ૬૩૧/- (વર્ષ ૨૦૧૮ માં) થતો હતો. આવા આંકડા પર પહોંચતી વખતે પણ, મહાનિરેક્ષકે માત્ર મૂળ પગાર, મોંઘવારી ભથ્થું અને ધોલાઈ ભથ્થાને જ ધ્યાને લીધું હોય તેવું જણાય છે, જેને ધ્યાનમાં લેવા માટે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અને ત્યારબાદ ભારત સરકારે તેના ઉપરોક્ત પત્રમાં

નિર્દેશ આપ્યો હતો. ઉપરોક્ત હકીકતને ધ્યાને લીધા પછી, રાજ્ય સરકારે દૈનિક ભથ્થું રૂપિયા ૩૦૦/- થી વધારીને રૂપિયા ૪૫૦/- કરવાનું જ યોગ્ય માન્યું અને તે પણ તારીખ ૦૨/૧૧/૨૦૨૨ ના રોજ.

૯. જ્યાં સુધી ભોજન ભથ્થામાં રૂપિયા ૧૦૦/- થી રૂપિયા ૨૦૦/- ના વધારાના પાસાનો સંબંધ છે, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર એ સ્થિતિ દર્શાવવા સમર્થ નથી કે રૂપિયા ૪૫૦/- ની સાથે હોમગાર્ડ ભોજન ભથ્થા તરીકે દૈનિક રૂપિયા ૨૦૦/- મેળવી રહ્યો છે. અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રાએ પણ, તેમના અસીલની સૂચનાથી, એવું નિવેદન કર્યું છે કે આવું ભથ્થું રૂપિયા ૪૫૦/- ના દૈનિક ભથ્થાની સાથે મળતું નથી.

૧૦. ગમે તે હોય, રાજ્ય સરકાર ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશોની અવગણના કરી શકે નહીં અથવા નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો પ્રત્યે અનાદર દર્શાવી શકે નહીં જ્યાં સુધી તેઓ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જ સુધારવામાં ન આવે. મારા મતે, રાજ્ય સરકારે દૈનિક ભથ્થું રૂપિયા ૪૫૦/- થી વધારીને એટલી રકમ કરવું જરૂરી છે જે પોલીસ કર્મચારીઓ હાલમાં જેના માટે હકદાર છે અને/અથવા તેઓ જે મેળવી રહ્યા છે તે લઘુત્તમ પગાર સાથે મેળ ખાતી હોય. પૂછવામાં આવતા, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડરે, તેમના અધિકારીની સૂચનાથી જણાવ્યું કે હાલમાં કોઈપણ પોલીસ

કોન્સ્ટેબલને મળવાપાત્ર લઘુત્તમ પગાર રૂપિયા ૨૧,૦૦૦/- થી રૂપિયા ૨૫,૦૦૦/- પ્રતિ માસની મર્યાદામાં છે. જો એમ હોય તો, હોમગાર્ડ ઘણું ઓછું દૈનિક ભથ્થું મેળવી રહ્યો છે અને રાજ્ય સરકાર કોઈપણ સંજોગોમાં આવા અતિ મહત્વના પાસાને નજરઅંદાજ કરી શકે નહીં.

૧૧. એ વાત સાચી હોઈ શકે કે રાજ્ય સરકાર હોમગાર્ડ્સને મૃત્યુ વળતર સહિતના અન્ય કેટલાક લાભો અને રાહતો પૂરી પાડી રહી છે, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે રાજ્ય સરકારે ઓછું દૈનિક ભથ્થું ચૂકવીને હોમગાર્ડ્સની સેવાઓનું શોષણ કરવું જોઈએ.

૧૨. આ તબક્કે, એ નોંધવું પ્રસ્તુત રહેશે કે ભારત સરકારના ગૃહ સચિવ દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૨૪/૦૧/૨૦૨૪ ના પત્ર દ્વારા તમામ રાજ્યોને માહિતગાર કરવામાં આવ્યા હતા કે સરકારે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણય વિરુદ્ધ પુનઃવિચાર અરજી દાખલ કરી છે. સદર પુરાવા અંગે પૂછપરછ કરતા અને પુનઃવિચાર અરજીની સ્થિતિ તપાસતા, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેન્ટ પ્લીડર દ્વારા માહિતી આપવામાં આવી કે પુનઃવિચાર અરજી ક્યારનીયે ફગાવી દેવામાં આવી છે. તેમ છતાં, વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નેન્ટ પ્લીડરે, તેમના અધિકારીની સૂચનાથી જણાવ્યું કે ગુજરાત રાજ્ય સ્વતંત્ર પુનઃવિચાર અરજી દાખલ કરવાનું વિચારી રહ્યું છે. મારા મતે, એકવાર

ભારત સરકાર દ્વારા દાખલ કરાયેલી પુનઃવિચાર અરજી નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હોય, પછી રાજ્ય સરકાર પાસે હોમગાર્ડ્સના દૈનિક ભથ્થાને રૂપિયા ૪૫૦/- થી વધારીને એક સન્માનજનક રકમ જે પોલીસ કર્મચારીઓના લઘુત્તમ પગાર સાથે મેળ ખાતી હોય તેટલી ન કરવા માટે કોઈ સબળ કારણ ઉપલબ્ધ નહોતું; જેનાથી નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા અને ત્યારબાદ ભારત સરકાર દ્વારા અનુસરવામાં આવેલા નિર્દેશોનું પાલન કરી શકાય.

૧૩. વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડરે, સૂચના અનુસાર, આ કોર્ટને માહિતગાર કરી કે જ્યાં સુધી તેની પુનઃવિચાર અરજીનો નિર્ણય નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ન આવે, ત્યાં સુધી રાજ્ય સરકાર હોમગાર્ડ્સના દૈનિક ભથ્થામાં વધારો કરવા અંગે પુનઃવિચારણા કરવા ઈચ્છશે નહીં. આ બીજું કંઈ નથી પરંતુ રાજ્ય સરકારની હઠધર્મીતા છે. હોમગાર્ડ્સના દૈનિક ભથ્થાની સમીક્ષા કરવા માટે પણ તૈયાર ન હોવાનો રાજ્ય સરકારનો આવો અક્કડ અભિગમ બીજું કંઈ નહીં પરંતુ રાજ્ય સરકારની મનસ્વીતા છે, જેને અન્યથા 'નમૂનારૂપ નિયોક્તા' તરીકે ગણવામાં આવે છે. (૨૦૦૩) ૫ એસસીસી ૪૩૭ માં રિપોર્ટ થયેલા **યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડિંગ કંપની**ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવો અને તેના પર આધાર રાખવો ઉચિત રહેશે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

"૧૫. જ્યારે કારોબારી સત્તાના ઉપયોગમાં નીતિ બદલવાનો વિવેકાધિકાર, કોઈ કાનૂન કે નિયમ દ્વારા મર્યાદિત ન હોય ત્યારે તે પૂરતો વ્યાપક હોય છે, પરંતુ અનુચ્છેદ ૧૪ ના સંદર્ભમાં જે અનિવાર્ય અને ગર્ભિત છે તે એ છે કે નીતિમાં ફેરફાર ન્યાયી રીતે થવો જોઈએ અને તેનાથી એવો આભાસ ન થવો જોઈએ કે તે મનસ્વી રીતે અથવા કોઈ વિપરીત માપદંડ દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે. અનુચ્છેદ ૧૪ ની વ્યાપક અસરો અને રાજ્યની પ્રવૃત્તિના ક્ષેત્રને ધ્યાને લીધા વિના તેની કાયદેસરતા માટે આ માપદંડ પર ખરા ઉતરવાની દરેક સરકારી પગલાની આવશ્યકતા એ એક સ્વીકૃત સિદ્ધાંત છે. અનુચ્છેદ ૧૪ ની મૂળભૂત આવશ્યકતા એ રાજ્યના વહીવટમાં ન્યાયીપણું છે, અને સાર અને તત્વમાં મનસ્વીતાનો અભાવ એ જ ન્યાયી વહીવટનું હાર્દ છે. અદાલતી સમીક્ષાના વ્યાપમાં સરકારી પગલાં માત્ર એટલી હદ સુધી જ યોગ્ય ઠરે છે કે રાજ્ય સરકારે કોઈ સ્પષ્ટ કારણસર કાયદેસર રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ, કોઈ વિપરીત હેતુ માટે મનસ્વી રીતે નહીં. મનસ્વીતાનો અર્થ અને તેનો સાચો અર્થ તથા ખ્યાલ ચોક્કસ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવા કરતાં પ્રત્યક્ષ જોવો વધુ સરળ છે. પડકારાયેલું સરકારી પગલું મનસ્વી છે કે નહીં તે પ્રશ્નનો આખરી જવાબ આપેલા કેસની હકીકતો અને સંજોગો પરથી જ આપી શકાય. આવા કેસોમાં લાગુ કરવા માટેની એક મૂળભૂત અને સ્પષ્ટ કસોટી એ જોવાની છે કે

શું પડકારાયેલા પગલામાંથી કોઈ સ્પષ્ટ સિદ્ધાંત ઉભરી આવે છે અને જો એમ હોય તો, શું તે ખરેખર વ્યાજબીપણાની કસોટી સંતોષે છે.

૧૬. જ્યાં કોઈ કાર્ય કરવા માટે એક ચોક્કસ પદ્ધતિ નિયત કરવામાં આવી હોય અને તે કાર્યરીતિ અપનાવવામાં કોઈ અવરોધ ન હોય, ત્યારે અલગ રીતે કાર્ય કરવાનું વિચલન જે કોઈ સ્પષ્ટ સિદ્ધાંત દર્શાવતું નથી, તે વ્યાજબી હોવા છતાં પોતે જ મનસ્વી તરીકે ઓળખાશે. દરેક સરકારી પગલું કારણ સાથે સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ અને તે પરથી એ ફલિત થાય છે કે કારણ વગરનું કાર્ય પોતે જ મનસ્વી છે."

(ભાર આપવામાં આવેલ)

૧૪. જ્યાં સુધી વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડરની એ રજૂઆતનો સંબંધ છે કે હોમગાર્ડની સેવા સ્વૈચ્છિક છે, જે પોલીસ કર્મચારીઓ દ્વારા બજાવવામાં આવતી સેવાઓથી વિપરીત છે, આવી દલીલ આ કોર્ટને એવું ઠરાવતા અટકાવશે નહીં કે, જ્યારે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ક્યારનાય ઉપરોક્ત નિર્દેશો જારી કરી દીધા છે, ત્યારે આવી દલીલ આ કોર્ટ દ્વારા માન્ય રાખી શકાય નહીં.

૧૫. આમ, પૂર્વોક્ત અવલોકનો, ચર્ચા અને કારણોના પરિણામે, હોમગાર્ડના દૈનિક ભથ્થામાં વધારો કરવા માટે તૈયાર ન હોવાનું રાજ્ય સરકારનું વલણ બીજું કંઈ નથી પરંતુ એક મનસ્વી નિર્ણય છે જે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ નું

ઉદ્ધન કરે છે. આ કોર્ટ વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડરની કોઈ પણ રજૂઆતથી જરાય પ્રભાવિત થઈ નથી અને ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશોને અનુસરીને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો પ્રત્યે અનાદર દર્શાવવાની રાજ્ય સરકારને મંજૂરી આપી શકે નહીં.

૧૬. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં, સામાવાળા રાજ્યને આથી નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તે હોમગાર્ડ્સના દૈનિક ભથ્થાને રૂપિયા ૪૫૦/- થી વધારીને આજની તારીખે સામાવાળા રાજ્યના પોલીસ કર્મચારીઓ દ્વારા મેળવવામાં આવતા લઘુત્તમ પગાર જેટલું કરે. આવો નિર્ણય રાજ્યના સક્ષમ પ્રાધિકારી દ્વારા આ આદેશની નકલ મળ્યાની તારીખથી એક મહિનાના સમયગાળાની અંદર લેવામાં આવશે અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા યોગ્ય આદેશ/ઠરાવ પસાર કરવામાં આવી શકે છે. આવો આદેશ/ઠરાવ પસાર કરતી વખતે, રાજ્યના સત્તાધિકારીઓએ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશોને, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, ધ્યાનમાં રાખવા જ જોઈએ અને તે અનુસાર દૈનિક ભથ્થું નક્કી કરવું જ જોઈએ.

૧૭. પૂર્વોક્ત તારણોને ધ્યાને લેતાં, પ્રસ્તુત અરજી ઉપરોક્ત હદ સુધી અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે અનુસાર, રુલ સંપૂર્ણપણે સ્વીકારવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

૧૮. પ્રત્યક્ષ બજવણીની પરવાનગી છે.

(મૌલિક જે. શેલત, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.